

Стопански
факултет

Социално- икономически анализи

Книга 1/2022 (21)

DOI: 10.54664/GTAO9918

Ивайло Мочуков*

СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА РАЗВИТИЕТО НА СЕКТОР „ЗАХАР“ В БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ ПРЕДИ И СЛЕД ПРИСЪЕДИНЯВАНЕТО ИМ КЪМ ЕС

Ivaylo Mochukov

A COMPARATIVE ANALYSIS OF THE DEVELOPMENT OF THE SUGAR SECTOR IN BULGARIA AND ROMANIA BEFORE AND AFTER THEIR ACCESSION TO THE EU

Abstract: Romania and Bulgaria are two neighboring countries located in one of the most deficient regions in terms of own raw material for sugar production in Europe. The region is defined as deficient due to unfavourable climatic conditions for sugar beet cultivation compared to the largest sugar producers in Europe: Germany, France, the Netherlands and Poland, where 70% of all sugar production in the EU is concentrated.

At the peak of the sugar sectors in the two countries, there used to be 40 sugar factories with more than 9,500 employees. After their accession to EU and the end of the so-called sugar sector reform, only five factories managed to survive.

The EU sugar sector reform itself was not carried out on a parity basis for all operators, but it gave more rights to beet processors at the expense of restrictions imposed on cane refineries and imports of raw cane sugar for refining. One of the outcomes of the reform is the differentiation of three regional markets, with a price gap of €61 between the first and the third region.

The Balkan sugar sector is highly endangered and threatened with destruction. There is an urgent need of preferential custom quota for import of raw cane sugar to be implemented. Deficit countries like Bulgaria and Romania need to secure the traditional sugar consumption with local production from an independent source. Such a measure will prevent the monopolization of the market and protect the interest of the local economy, industry, and consumers.

Keywords: sugar; reform; deficit; Bulgaria; Romania.

Въведение

Икономическата организация на сектора „Захар“ е обект на дискусия и регулация в редица страни, международни съюзи и организации. Именно този проблем е актуалността на разработката. Настоящата разработка има за обект на изследване развитието на сектор захар в България и Румъния преди и след присъединяването им към ЕС, а за предмет икономическата реорганизация

* **Ивайло Мочуков** – докторант към Стопански факултет на ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, търговски директор „Дивизия захар“ на „Захарни Заводи Трейд“ ЕАД, e-mail: i.mochukov@gmail.com

на отрасъла (производството) в България и Румъния в контекста на ЕС. Целта на изследването е да се анализира влиянието на ЕС върху сектор захар в България и Румъния. За постигането на така формулираната цел е необходимо да се решат следните задачи:

- икономически анализ на реформата на захарта в ЕС;
- проучване тенденциите на производството на захар в България;
- изследване на развитието на сектора „Захар“ в Румъния.

1. Икономическа организация на производството на захар в Европейския Съюз

Политико-икономическото обединение на 27-те страни членки е третият по големина производител на захар в световен мащаб и най-големият производител на захар от захарно цвекло.

От 1968 г. до 2006 г. производството на захар от захарно цвекло в европейския съюз(ЕС) е организирано от система от производствени квоти, преференциални експортни субсидии и гарантирани минимални изкупни цени, значително по-високи от тези на международния пазар. Тази политика блокира вноса и стимулира нерентабилно местно свръхпроизводство на гарантирани цени. В този период производството в Европа на захар от захарно цвекло на годишна база възлиза на 18–19 млн.т; вноса на бяла и сурова тръстикова захар за рафиниране е 2.6млн. т.; износа на захар е 5–6 млн.т., а интервенционната цена от ЕС е 639,1 Евро/т.

Бразилия, Австралия и Тайланд протестират срещу протекционистичния режим в ЕС пред Световната търговска организация(СТО), като изразяват позиция, че действащите субсидии в ЕС нарушават принципите на свободната международната търговия. Така на 22 Юни 2005 г., след намесата на СТО, Европейската комисия (ЕК) официално обявява своят план за реформа на сектора.

В началото на 2006 г. ЕК обнародва регламент 320/2006 г., който дава правна рамка на плана за реструктуриране. Основната идея в този план предвижда намаляване производството с 6 млн. тона чрез изкупуване на производствените квоти за производство на захар от захарно цвекло в периода 2006 г. – 2010 г.

Целта на реформата е неефективните или по-малко ефективни производители на цвеклова захар да се откажат от част или целите квоти и това да регулира захарния пазар в рамките на ЕС. Реформата сама по себе си не се провежда паритетно за всички оператори, а дава повече права на цвекловите преработватели за сметка на ограничения, налагани при тръстиковите рафинерии и вноса на бяла захар и сурова тръстикова захар за рафиниране.

През 2009 г. ЕК отчита успешното изпълнение на плана за реформа на пазара на захарта в ЕС, като на практика производствените квоти в ЕС са намалени с общо 5,8 млн. т. бяла захар. След реформата производството на захар в ЕС се намалю с малко над 5млн.т или възлиза на 13–14 млн. т; вноса на преференциална бяла захар и сурова тръстикова захар за рафиниране се увеличава с почти 50% (от 2,6 млн. т. на 4,5–5,5 млн. т.) износа спада от 5–6 млн. т. на 1.4 млн. т., а интервенционната цена от 639,1 Евро/т се трансформира в референтна цена 404.4 Евро/т.

Преди реформата захарно цвекло се отглежда в 23 от 27–те държави в Европейския съюз. След реформата четири държави – Португалия, Литва, Ирландия и България отказват квотите на 100%. В шест от държавите е направена голяма редукия. Финландия отказа 45 % от квотата си, Словакия – 41 %, Унгария – 50%, Гърция – 50%, Италия – 67 %, Испания – 48 %. Над 50 фабрики за производство на захар в ЕС са закрити. В България от общо 6 фабрики, в края на Септември 2017 г., работеща е само 1 рафинерия.

Септември 2017 г. е края на така наречения квотен режим. С отпадането на производствени-те квоти, отпадат и ограниченията за производство на захар от цвекло, но се запазват митническите бариери при внос на бяла захар и сурова тръстикова захар за рафиниране, което отново брани интересите на цвекловите производители.

В края на реформата се оформят ясно изразени зони на дефицит и зони на излишък на захар, произведена от европейска суровина.

Зони на дефицит на захар, произведена от европейска суровина са:

- Балкански полуостров – Гърция, Румъния, България;
- Италия;
- Испания;
- Португалия;
- Великобритания;

В същото време около 70% от производството се концентрира в четири държави – Германия, Франция, Нидерландия, Полша. (фиг. 1.)

Във всички останали региони, производството на захар от европейска суровина е по-малко от потреблението.

Таблица 1. Производство на захар в ЕС по страни за стопанската (Окт-Септ) 2019/2020 г.

Страна членка на ЕС	Площи Хиляди/хектара	Добиви тон от хектар	Производство тон/бяла захар от кампания 2019/2020	% повишаване в сравнение с 2018/2019
Белгия	58.6	13.5	792 375	-4%
България				
Чешка република	57.5	9.1	522 473	-9%
Дания	29.3	12.4	361 969	3%
Германия	382.9	11.3	4 329 568	3%
Гърция	1.6			
Испания	32.3	12.6	407 408	3%
Франция	393.4	12.6	5 186 883	-2%
Хърватия	14.0	7.7	107 037	-10%
Италия	30.0	6.1	182 167	-16%
Литва	14.8	11.3	166 922	13%
Унгария	11.4	7.6	86 401	-22%
Холандия	80.8	13.5	1 093 722	
Австрия	27.5	11.0	301 738	-8%
Полша	240.8	8.6	2 065 979	-6%
Португалия				
Румъния	22.8	6.1	138 167	28%
Словакия	23.5	6.8	159 597	-5%
Финландия	10.6	7.0	74 166	41%
Швеция	27.3	10.6	288 014	3%
Общо ЕС	1 459	11.1	16 264 584	-1.3%
Обединено Кралство	89.0	13.4	1 191 444	
Общо ЕС + Обединено Кралство	1 548	11.3	17 456 028	-1.0%

Източник: Европейска комисия – Комитет за обща организация на селскостопанските райони.

Таблица 2. Баланс на Захар в ЕС за периода 2017 – 2021 г.

Баланс	Баланс	Баланс	Прогноза	
2017/18 (Окт-Септ) ЕС 28	2018/19 (Окт-Септ) ЕС 28	2019/20 (Окт-Септ) ЕС + Великобритания	2020/21 (Окт – Септ) ЕС (27 члена от 01/10/20 до 30/09/21)	X 1000 тона
Захар	Захар	Захар	Захар	
2 174	2 423	1 829	2 160	1. Преходни запаси
21 317	17 631	17 456	14 648	2. Производство
1 869	2 489	2 434	2 300	3. Внос
1 287*	1 910*	1 848*	1 600*	3.1 Бяла захар*
583**	579**	586**	700**	3.2 Преработени продукти**
25 360	22 542	21 719	19 108	4. Общо наличности
17 977	17 379	16 926	14 950	5. Консумация
850*	800*	800*	800*	*От които
900**	750**	775**	600**	индустриална
16 227***	15 829***	15 351***	13 550***	употреба
				**Биоетанол
				***Бяла захар
4 961	3 334	2 432	3 000	6. Износ
3 353*	1 610*	795*	900*	6.1 Бяла захар*
1 608**	1 724**	1 637**	2 100**	6.2 Преработени продукти **
2 423	1 829	2 360	1 158	7. Преходни запаси
25 360	22 542	21 719	19 108	8. Общо
				8 = 5+6+7 = 4

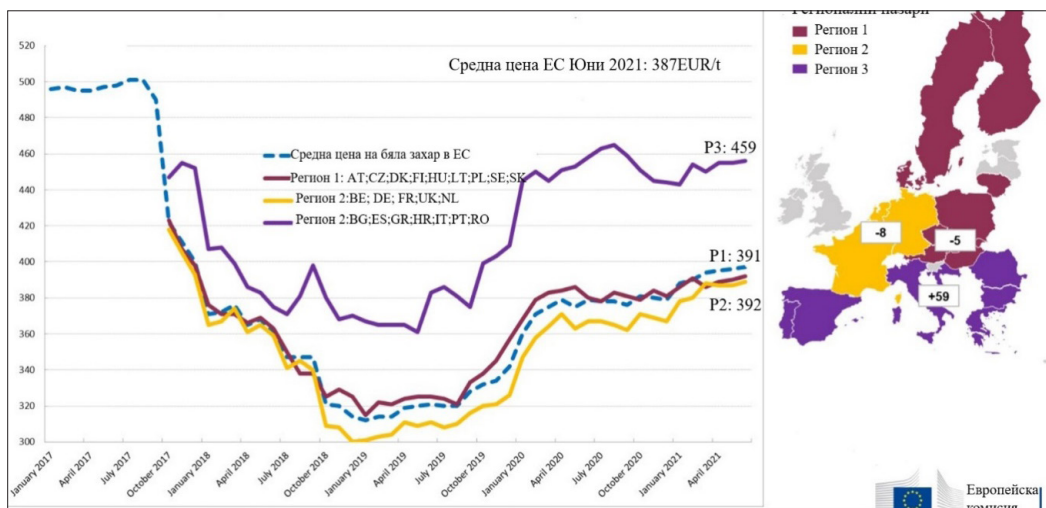
Източник: Европейска комисия – Комитет за обща организация на селскостопанските райони.

1.1. Баланс на захар в ЕС в периода 2017 г. – 2021 г.

За периода 2017 г. – 2020 г. баланса на захарта беше както следва: преходни запаси около 2 млн. т., производството около 17 млн. т., внос около 2 млн. т., износ около 3 млн. т. и консумация 17 млн. т., което оставяше Съюза с преходни запаси за следваща година от около 2 млн. т. (фиг. 1.).

След напускането на Великобритания, първите прогнози за 2020 г. – 2021 г. са преходни запаси от 2 млн. т., производство около 14,5 млн. т., внос около 2 млн. т., консумация – 14,6 млн. т., износ 3 млн. т. и преходни запаси от на бяла захар от около 1,1 млн. т. (фиг. 1.).

В следствие на проведената в ЕС реформа касаеща сектор захар стартирала с регламент 320/2006 г. и продължила до 2017 г. в съюза се оформят ясно изразени зони на дефицит и зони на излишък на местна суровина, това неимуемо рефлектира и в ценовите нива. В Европейския съюз се оформят три регионални ценови групи:

Източник: Европейска комисия – Комитет за обща организация на селскостопанските райони.

Фигура 1. Средна цена на бяла захар в ЕС и регионални пазарни цени на бяла захар за периода 2017–2021

Регион 1: Австрия; Чехия; Дания; Финландия; Унгария, Литва, Полша, Швеция, Словакия: – 9 евро спрямо средната пазарна цена на ЕС.

Регион 2: Белгия; Германия; Франция; Великобритания; Холандия, – 8 евро спрямо средната пазарна цена на ЕС.

Регион 3: България, Румъния; Испания; Гърция, Хърватия; Италия, Португалия +59 евро спрямо средната пазарна цена на ЕС.

Неблагоприятните условия за отглеждане на цвекло в южната част на Европа и балканския полуостров, както и проведената реформа стимулираща цвекло производството и ограничаваща рафинирането на сурова тръстикова захар, правят основния източник на бяла захар в Регион 3 бялата захар произведена от другите страни членки. По този начин, страните от Регион 3 се налага да плащат висок транспортен разход за произведената в страните от Регион 1 и Регион 2 бяла захар, да се съобразяват с останалите и след реформата ограничения за внос на суровина за производството – сурова тръстикова захар.

Така, захарната индустрия в страните от Регион 3: България, Румъния; Испания; Гърция, Хърватия; Италия, Португалия е застрашена от изчезване. Все повече местни производители фалират поради липсата на суровина за работа на фабриките им. Интересът на местните потребители и индустриални ползватели на захар е накърнен и поставен под монополната зависимост на чуждите производства.

България и Румъния попадат в регион 3. Страни с остър дефицит на суровина за обезпечаване на собствените си нужди, зависещи изцяло от внос, плащайки най-висока цена, поради неконкурентното положение, в което са поставени.

2. Икономическото развитие на производството на захар в България

Производството на захар в България се заражда през 1898 г. с откриването на първата захарна фабрика край София, която просъществува до 1925 г. Основната суровина за преработка в страната ни е захарното цвекло. В периода 1912–1914 г. се прави най-голямата крачка в производството на захар в България, като в експлоатация влизат още 4 захарни фабрики: Горна Оряховица, Русе, Камено и Пловдив. Те се изграждат благодарение на чуждестранна инвестиция от страна на чешки, френски, и белгийски акционерни дружества. Вложените чуждестранни капитали в българската захарна индустрия, дават началото на нейната индустриализация. По това време в България има 364 индустриални предприятия с общ капитал 100млн.лв, като 40% от този капитал

е притежание на петте захарни фабрики. С нарастващите нуждите от захар, през 1948 г. се открива още една захарна фабрика в с. Долна Митрополия с изцяло български капитал. През 1962 г., се построява завода в гр. Лом а две години по-късно се построява завода в гр. Девня.

Захарната индустрия се превръща в един от водещите подотрасли на българската индустрия с най-висока концентрация на производствени предприятия и работна сила.

С годините, потреблението на захар значително нараства от 60 580 т през 1948 г. и достига до своя пик от 430 000 т през 1989 г., което значително изпреварва наличните производствени мощности. С течение на времето и намаляването на нуждите на хранително-вкусовата индустрия (поради ограничения экспорт), а консумацията от директните потребители е стабилна и потреблението в страната спадат до 200 000 – 220 000 т за периода 2000 г. - 2021г.

До 1960 г. основната суровина за производство на бяла захар в страната е захарното цвекло, но в следствие на намесата на СИВ и взетото решение за икономическа помощ на Куба, в страната започва да навлизат първите кораби със сурова захар. Нарастащите нужди от захар и по-добрите резултати от новата суровина – тръстикова захар постепенно изместват захарното цвекло. По-етапно всички фабрики са преустроени за работа на смесено производство (захарно цвекло и захарна тръстика). Липсата на ефективен икономически механизъм създаващ равнопоставен икономически интерес за двете суровинни бази (цвеклова и сурова тръстикова захар) в комбинация с не благоприятните природоклиматични условия за отглеждане, водят до постепенното изместване на цвеклото. Така суровата тръстикова захар става основна суровина за захарното производство в страната ни и осигурява между 60% и 95% от нуждите на индустрията и населението от 1960 г. насам.

От втората половина на 80-те години, настъпва рязък спад в цвеклопроизводството и преработката на захарно цвекло:

Таблица 3. Справка за средни стойности на производството на бяла захар от захарно цвекло за периода 1913–2007 г.

Година	Обработваеми площи хеткари	Произведено цвекло тонове	Захарно съдържание %	Рандеман %	Произведена бяла захар тонове
средно 1913-1938г.	3 750	53 691	16,0	13,0	6 991
средно 1939-1944г	5 933	93 197	16,8	13,7	12 832
средно 1945-1948г.	7 270	70 997	17,3	13,0	9 991
средно 1949-1959г.	12 163	214 822	15,7	12,4	26 134
средно 1960-1969г.	18 473	456 416	14,6	11,6	52 651
средно 1970-1979г.	14 536	462 968	13,7	10,3	46 382
средно 1980-1989г.	8 315	205 736	13,9	9,0	20 168
средно 1990-1999г.	4 485	75 894	14,3	10,9	8 414
средно 2000-2007г.	1 090	20 131	14,4	9,8	1 982

Източник: Димитров, Д. 100 години „Захарни заводи“

За периода 2000–2007 г., когато в страната ни от захарно цвекло се произвеждат само около 2000 т бяла захар, което в голямата си част е породено от текущата реформа наложена от Европейския съюз. На прага на приемането ни в ЕС в България има общо 6 работещи завода. Вследствие на течащата по това време реформа в сектор захар получаваме квота за производство на захар в размер на 4239 т което е по-малко от 2% от консумацията на страната и квота за внос на 198 000 мт сурова тръстикова захар съгласно традиционните нужди за рафиниране. Липсата на инвестиция в земеделието, цвеклопроизводството и индустриализацията на сектора както и неблагоприятните климатични условия водят след себе си до пагубни резултати. Рандемана за последните години на цвеклопроизводството в България е средно 9,8% или общо производство на бяла кристална захар

е 1 982 т средно на година за периода 2000–2007 г. (таблица 3) при стабилни нива на консумация от 200 000 мт на година. За сравнение един от най-големите цвекло производители в Европа произвежда 5 186 883 т бяла захар, следван от Германия с 4 329 528 т (таблица 1).

Реформата проведена от ЕС в периода 2006–2017 г. дава редица облекчения за отглеждане на цвекло но относно вноса на тръстикова захар, който е изключително важен за дефицитните район установява само рестрикции. Така редица страни от ЕС – България, Гърция, Румъния, Португалия, Испания, Италия се превръщат в зависими индустриални потребители и консуматори на една от основните суровини в хранително вкусовата индустрия.

Така преди приемането на България в ЕС е имало 7 работещи фабрики и над 1800 заети служителя. В края на реформата през 2017 г. в страната оцелява един единствен производители Захарни заводи Горна Оряховица, който успява да запази едва 45 постоянни служителя и 150 кампанийно заети работника. На местно ниво от сурова захар се рафинират между 25 000 т и 80 000 т бяла захар на годишна база.

Таблица 4. Рафинирана захар от сурова тръстикова захар в България за периода 2017 г. – 2020 г.

година	2017	2018	2019	2020
рафинирана захар	27 193 т.	0т.	81 037 т.	42 634 т.

Източник: „Захарни Заводи“ АД – фирмен архив, месторабота на автора

Останалите нужди на страната в рамките на 150 000 т. – 200 000 т. бяла захар или над 70% от потреблението се обезпечават от внос на бяла захар, произведена и преработена в други страни.

3. Икономически преглед на производството на захар в Румъния

Зараждането на захарната индустрия в Румъния започва през 1831 г. с построяването на първата захарна фабрика. Както и в другите европейски страни, основната суровина за производство на захар е захарното цвекло. През 1876 г. се открива втората захарна фабрика а посевиите са били 14 000 хектара. Нарастващото потребление налага откриването на още 6 захарни фабрики така през 1920 г. те са преработвали цвеклото от 23 000 хектара. В следващите 30 години земеделието се увеличава почти двойно и през 1950 г. се обработват 71 000 хектара с появата на още 8 захарни завода. Този ръст достига своя пик през 1989г, когато на територията на Румъния оперират 33 захарни завода а цвеклото се отглежда на 255 900 хектара със среден рандеман 12 – 15% което се равнява на около 220 000 т – 250 000 т захар от захарно цвекло. Останалите нужди на страната са се осигурявали от преработката на захарна тръстика и внос на бяла рафинирана захар. С годините, потреблението в Румъния се установява на 480 000 мт, като тръстикова захар заема важна част поради недостига на цвекло и ограничения от неподходящите природоклиматични условия, както и липсата на стабилни инвестиции в земеделието.

Таблица 5. Производствени данни за цвеклова захар в Румъния за периода 1996 – 2004 г.

Година	Обработваеми площи хектар	Произведено цвекло тонове	Захарно съдържание %	Рандеман %	Произведена бяла захар тонове
1996	136 680	2 333 138	14,1	10,8	237,4
1997	128743	2067656	14,1	10,4	205,1
1998	104609	1889743	13,5	10,3	188,5

1999	51805	969926	13,8	10,5	100,4
2000	27853	443862	15,6	12,2	54,4
2001	35199	685246	13,6	10,6	72,8
2002	27050	623955	13,9	10,7	68,3
2003	26900	454158	14,5	11,2	55,5
2004	13594	367124	15,7	13,0	47,8

Източник: Министерство на земеделието и развитие на селскостопанските райони, Румъния „Сектор захар в национален и Европейски контекст“

Всички останали нужди до 480 000 мт в страната са задоволявани от рафинирането на сурова тръстикова захар и внос на бяла захар.

При присъединяването си в ЕС, и Румъния става част европейката реформа в сектор захар обнародван с регламент 320/2006 г.

По това време работещите фабрики са:

Таблица 6. Работещи фабрики в Румънската захарна индустрия 2007 г. при присъединяването им към ЕС

Фабрики преработващи захарно цвекло		Рафинерии на сурова тръстикова захар	
1	S.C.Fabrica de zahăr Bod S.A	1	S.C. Zahărul Liești S.A.
2	S. C. Zahărul Oradea S.A.	2	S. C. Marr Sugar SA
3	S. C. Agrana S.A. – Roman branch	3	S. C. Zaharul Corabia S.A.
4	S. C. Zahărul Luduş S.A.	4	S. C. Agrana Buzău SRL
		5	S. C. Agrana Țândărei SRL
		6	S. C. Agrana Țândărei SRL
			S. C. Zahărul Călărași S.A

Източник: Министерство на земеделието и развитие на селскостопанските райони, Румъния „Сектор захар в национален и Европейски контекст“

При присъединяването към ЕС на Румъния се разпределят квоти за производство на 109 164 тона цвеклова захар и 329 636 тона бяла захар от захарна тръстика, съгласно традиционните нужди за рафиниране.

Поради малко по-благоприятния от този на България климат за отглеждане на цвекло, Румъния успява да договори по-добра квота за производство на захар от цвекло. Така в следствие на присъдената квота и като част от реформата, започва да получава сериозни субсидии от ЕС за отглеждането на захарно цвекло:

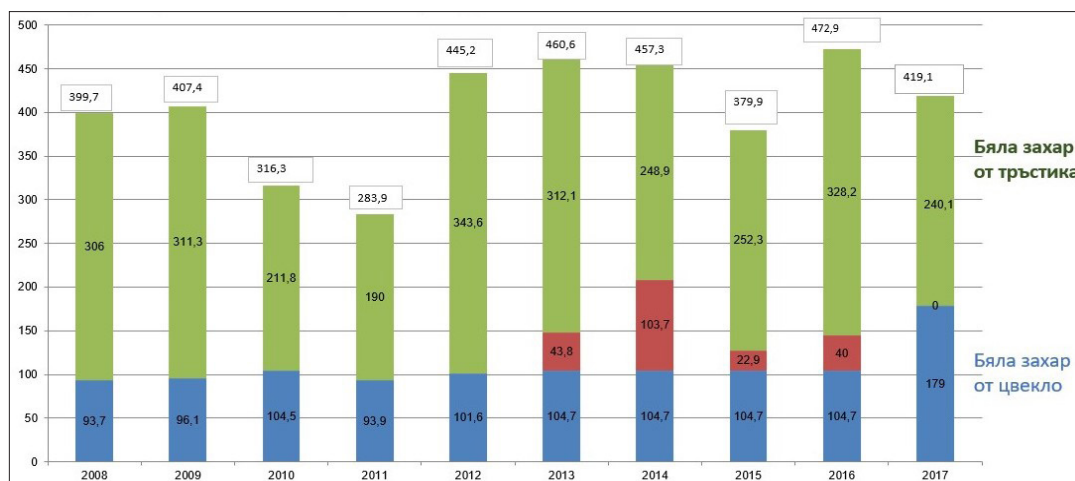
Таблица 7. Действащи субсидии за цвекло производство в Румъния за периода 2007–2020 г.

Година	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015-2020
лей/тон б.з	30	30	30						
лей/хектар	1068	1400	1779						
евро/хектар				474	648	628	604	673	600-640

Източник: Захарно цвекло и захар в Румъния в миналото, настоящето и бъдещето д-р инж. Йоан Герман

Цвеклопроизводството не е достатъчно за да удовлетвори нуждите на страната.

Източник: Министерство на земеделието и развитие на селскостопанските райони, Румъния „Сектор захар в национален и Европейски контекст“

Фигура 3. Производство на бяла захар в Румъния от цвекло и сурова тръстикова захар за периода 2008–2017

Въпреки субсидиите от страна на ЕС към земеделците, цвекловата захар не е достатъчна за да осигури основния източник за производството на бяла захар, нужна да обезпечи потреблението на Румъния. В следствие на неблагоприятните климатични условия, над 80% от нуждите на страната се осигуряват от рафинирането на сурова тръстикова захар и търговията с бяла захар.

След края на реформата от 2017 г. до днес в сектор захар в Румъния оцеляват четири захарни фабрики:

1. S. C. Agrana Buzău SRL – Собственост на най-големия Австрийски производител Аграна
2. S. C. Agrana S. A. – Roman branch – Собственост на най-големия Австрийски производител Аграна
3. S. C. Zahărul Luduş S. A. – собственост на френския гигант в сектор захар Тереос
4. S. C. Fabrica de zahăr Bod S. A – единствената с изцяло румънски капитал

В сравнение с пика на захарната индустрия на страната, когато са оперирали 33 завода и са се отглеждали 255 900 хектара цвекло, данните за производството през последната стопанска година са едва 22 800 хектара от които са произведени 138 000 т бяла захар (Таблица 1). Останалите нужди от 342 000т или над 70% от консумацията си, Румъния трябва да осигури от внос на сурова тръстикова захар за рафиниране и търговия със бяла захар. Така страната става силно зависима от внос на преференциална суровина и остава под влиянието на бялата рафинирана захар от чужди производства.

Основни прилики и разлики между двете страни:

А) Прилики

- 1) Двете страни се намират в най-дефицитния район на бяла захар в ЕС.
- 2) Двете страни са безвъзвратно загубили голям част от захарната си индустрия
  - 33 завода в Румъния към днешна дата оцелели 4
  - 7 завода в България към днешна дата оцелял 1
 Двете страни са в остър дефицит на суровина за независимо производство на захар.
- 3) Двете страни плащат най-високата цена за бяла захар в общността регион 3

Б) Разлики

- 1) Румъния успява да запази собственото си земеделие и все още произвежда захарно цвекло, за което получава помощи от ЕС.

В България цвеклопроизводството е унищожено и към днешна дата няма шанс да се възроди.

2) Румъния успява да привлече стратегически чужди инвеститори. Три от общо четирите оцелели фабрики са собственост на едни от най-големите играчи в захарния бизнес: Австрийската Аграна с две фабрики и френския гигант Тереос с един работещ завод.

В България, единствения захарен завод е с изцяло български капитал. Направените през годините опити на мажоритарните собственици за привличане на чужди инвеститори с идеята за стратегическо развитие, не срещат разбиране от правителството и са без успех.

Заклучение

Румъния и България, две съседни държави, намиращи се в един от най-дефицитните райони на собствена суровина за производство на захар в Европа. Районът се определен като дефицитен, поради не благоприятните природоклиматични условия за отглеждане на захарно цвекло в сравнение с най-големите производители на захар в Европа – Германия, Франция, Нидерландия, Полша, където се концентрира 70% от цялото производство на захар в ЕС.

В заключение можем да кажем, че захарната индустрия в южната част на Европа и по-специално на балканите е застрашена от изчезване. Всичко това води до разрушителни последици за местните икономики.

– Само за България и Румъния са закрити общо 35 фабрики в които са работили над 9500 служителя.

– Над 80% от нуждите на хранително вкусовата промишленост и обществото са зависими от внос

– Монополизирането на сектора застрашава и накърнява интереса на местните потребители и производители, който плащат най-висока цена за захар в Европа.

Преференциалният достъп до най-големите и най-ефективните производители на сурова захар за рафиниране е жизнено важен за дефицитните зони на захар в ЕС. Разпределението на преференциалната захар да бъде с приоритет към рафинериите на сурова тръстикова захар в южната част на Европа и в частност на балканския полуостров, където отглеждането на цвекло е неподходящо, поради неблагоприятните климатични условия.

Трябва спешно да се открие свободна митническа квота за внос на сурова тръстикова захар, предназначена за дефицитните на собствена суровина страни от Балканския полуостров. Обезпечаването на традиционната консумацията със собствено производство от независим източник, би извадило сектора от неконкурентното и неравносложно положение, в което се намира и би спасило от унищожение захарната индустрия на Балканите.

ЛИТЕРАТУРА

1. **Димитров, Д. (2013)** 100 г. Захарни Заводи. // Dimitrov, D. 100 years Zaharni Zavodi.
2. Захарни Заводи АД /ZaharniZavodi AD – фирмен архив, месторабота на автора.
3. Европейска Комисия – Комитет за обща организация на селскостопанските райони 25. Фев. 2021 и 26. Авг. 2021; European Commission 25. Feb. 2021 and 26. Aug. 2021 Sugar Market situation AGR G4 – Committee for the Common Organization of Agricultural Markets.
4. Министерство на земеделието и развитие на селскостопанските райони, Румъния. „Сектор захар в национален и Европейски контекст“. // Ministry of agriculture and rural development Romania. Sugar sector in national an EU context – presentation.
5. Захарно цвекло и захар в Румъния в миналото, настоящето и бъдещето д-р инж. Йоан Герман 15.10.2018/ Sugar beet and sugar in Romania, past, present, future – Dr.ing. Ioan Gherman 15.10.2018.